

SOILA

SOILA

Toimintamalleja lastensuojelun kehittämiseen

10 Suomessa käytännössä testattua toimintamallia yhdessä lastensuojelun piirissä olevien lasten, nuorten ja vanhempien kanssa kehittämiseen.

SOILA

Toimintamallit

[Kehittäjäryhmätoiminta](#)

[Puheenvuorot](#)

[Työryhmätyöskentelyt](#)

[Haastekilpailut](#)

[Dialogit](#)

[Nuorten foorumit](#)

[Jalkautuminen sijaishuoltopaikkoihin](#)

[Vaikuttamiskirjoitukset](#)

[Lapsikeskeinen palvelumuotoilu](#)

[Lasten kanssa kehittämisen menetelmät](#)

Tähän tiedostoon olemme koonneet 10 lastensuojelussa pilotoitua menetelmää yhteisen kehittämisen tueksi lastensuojelussa lasten, nuorten ja vanhempien kanssa.

Menetelmistä olemme tuottaneet niiden lyhyen kuvauksen, nostaneet esiin niiden hyötyjä kehittämistyössä sekä muutaman askeleen, miten niiden toteuttamisessa kannattaa edetä.

Kunkin menetelmän yhteyteen on nostettu esimerkkejä ja lisäluettavaa siitä, miten menetelmää on jo lastensuojelun kehittämisessä hyödynnetty. Linkkien takaa löytyy lisää ohjeita menetelmien soveltamiseen.

Kehittäjäryhmätoiminta

MIKSI?

- Ryhmä toimii kokemusasiantuntijoiden kotipaikkana, joka tarjoaa vertaistukea ja josta käsin voi osallistua erilaisiin lastensuojelun kehittämisen ja vaikuttamisen prosesseihin.
- Ryhmissä yhdistyy vertaisuus, osallisuus ja kokemusasiantuntijuus. Ryhmäläiset pääsevät osaksi, osallistuvat ja kokevat olevansa osa vertaisista koostuvaa yhteisöä.
- Kehittäjäryhmä on turvallinen ympäristö myös harjoitella kehittämis- ja vaikuttamistyössä mukanaoloa ja taitojen kertyessä, voi ottaa vastaan oman mielenkiinnon mukaan aina haastavampia tehtäviä.

Esimerkkejä toiminnasta ja luettavaa:

Barkman, J., Inkinen, H., Isoniemi, S. & Vario, P., 2017, [Muutosvoimaa! - Kohti nuorten kokemusasiantuntijuutta lastensuojelussa](#). Pesäpuu ry.

Kaijanen, M., Liukkonen, J., Nokireki, K. & Westlund, O., 2022, [Nuorten osallisuus ja kokemusasiantuntijuus lastensuojelussa ennen, nyt ja tulevaisuudessa: UP2US-hankkeen loppuraportti](#).

Pesäpuu ry.

Kehittäjäryhmät koostuvat yleensä saman ikäryhmän henkilöistä, joilla on kokemusta lastensuojelusta, sekä yhdestä tai kahdesta ryhmän ohjaajasta.

MITEN?

- Kehittäjäryhmässä toimijat osallistuvat lastensuojelun kehittämiseen ja siihen vaikuttamiseen itselleen sopivilla ja mieluisilla tavoilla.
- Ryhmän kokoontumisväli ja kehittämisen tavat suunnitellaan tavoitteen kautta yhdessä.
- Ryhmien ohjaajista toisella tai molemmilla saattaa olla omakohtaista kokemustaustaa.
- Kehittäjäryhmän jäsenet voivat osallistua lastensuojelun kehittämiseen ja vaikuttamiseen ryhmässä, mutta tämän lisäksi ryhmän ulkopuolella kokemusasiantuntijoina.
- Ryhmä ja sen ohjaajat ovat toimijoiden taustatukena erilaisissa kokemusasiantuntijatehtävissä.

Puheenvuorot

MIKSI?

- Kokemusääni monipuolistaa keskustelua ja on välttämätön osa sitä.
- Puheenvuorot ovat hyvä keino tuoda kokemusääntä mukaan erilaisiin tilaisuuksiin.
- Ennen kokemusasiantuntijan mukaan ottamista on tärkeää pohtia, miksi kokemustietoa halutaan kuulla ja mitä sillä tavoitellaan.

MITEN

- Kerro ennakkoon millaisesta tilaisuudesta on kyse, kenelle tilaisuus on tarkoitettu, ketä on paikalla sekä kuinka suuri tilaisuus on.
- Puheenvuoron aiheesta voi puhua yleisellä tasolla tai ne voidaan suunnitella ja toteuttaa yhdessä kehittäjäryhmässä käytyjen keskustelujen pohjalta.
- Puheenvuorossa voidaan käyttää me-puhetta, jossa oman yksittäisen kokemuksensa sijaan puhutaan siitä, mitä kehittäjäryhmässä on aiheesta keskusteltu.
- Toteutuksen aikana ole kokemusasiantuntijan tukena. Huolehdi, että hän on tasa-arvoisessa asemassa ja saa puheenvuoroja, tulee kuulluksi sekä kohdatuksi.
- Toteutuksen jälkeen huolehdi sovitut asiat loppuun. Varatkaa aikaa yhteiseen tilaisuuden purkukeskusteluun, huolehdi palkkioasiat kuntoon sovitusti ja pidä kokemusasiantuntija tietoisena, mikäli hänen tuottamaansa tietoa on jäsennetty eteenpäin.

Kokemusasiantuntijat pitävät erilaisia puheenvuoroja yksin tai yhdessä erilaisissa seminaareissa, koulutuksissa, vierailuilla ja oppilaitoksissa kehittämis- ja vaikuttamistarkoituksessa.

Esimerkkejä toiminnasta ja luettavaa:

Kaijanen, M., Liukkonen, J., Nokireki, K. & Westlund, O., 2022, [Nuorten osallisuus ja kokemusasiantuntijuus lastensuojelussa ennen, nyt ja tulevaisuudessa: UP2US-hankkeen loppuraportti. Lastensuojelun kokemusasiantuntijuuden eettiset ohjeet](#). 2021. Kokemusasiantuntijuus lastensuojelussa -verkosto.

**Euroopan unionin
osarahoittama**

SOILA-koordinaatiohanke

Työryhmätyöskentelyt

Kokemusasiiantuntijoiden pidempi aikainen sitoutuminen osallistumiseen laajasti erilaisiin työ-, projekti- ja ohjausryhmien työskentelyyn.

MIKSI?

- Kokemusasiiantuntijat tuovat työskentelyyn näkemyksiään ja kokemuksiaan laajasti niin lastensuojelusta kuin erilaisista elämäntilanteista ylipäänsä.
- Osallistuminen prosessimaiseen työskentelyyn on hyvä tapa varmistaa, että kokemuksen ääni on edustettuna koko työskentelyn ajan.

MITEN

- Prosessimaisessa työskentelyssä kokemusasiiantuntijoilla tulee olla oikeus vapaasti määritellä, puhuuko omista kokemuksistaan suoraan niihin viitaten tai me-puheella vai ilmiöistä ja asioista yleisellä tasolla.
- Yksi kokemusasiiantuntija ei voi eikä tulisi tarvita edustaa koko viiteryhmäänsä.
- Työskentelyyn täytyy valmistautua ja osallistumista suunnitella yhdessä, jotta osallistumisesta työryhmiin saadaan turvallista, mielekästä ja merkityksellistä myös kokemusasiiantuntijalle itselleen.
- Erityisesti nuorten kohdalla kokemusasiiantuntijatoiminnasta vastaavan työntekijän tulee tarjota nuorelle koko prosessin ajan tukea ja käydä keskusteluja myös sen tahon kanssa, kenen toiveesta tai mihin liittyvään prosessiin nuori osallistuu.
- Kokemusasiiantuntijoilla pitää olla riittävästi tietoa käsiteltävästä asiasta ja ilmiöstä, jotta liittyminen keskusteluun ja osallistuminen on mielekästä. Tätä tukee myös ymmärrettävän, sekä kunnioittavan kielen sekä käsitteiden käyttö.

Esimerkkejä toiminnasta ja luettavaa:

Kaijanen, M., Liukkonen, J., Nokireki, K. & Westlund, O., 2022, [Nuorten osallisuus ja kokemusasiiantuntijuus lastensuojelussa ennen, nyt ja tulevaisuudessa: UP2US-hankkeen loppuraportti. Lastensuojelun kokemusasiiantuntijuuden eettiset ohjeet](#). 2021. Kokemusasiiantuntijuus lastensuojelussa -verkosto.

**Euroopan unionin
osarahoittama**

SOILA-koordinaatiohanke

Haastekilpailut

Haastekilpailu on keino etsiä ratkaisuja monimutkaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin. Ne ovat tietyn aikajakson puitteissa tapahtuvia kilpailuja, joissa tiimit pyrkivät ratkomaan ennalta määriteltyä haastetta.

MIKSI?

- Haastekilpailujen avulla haetaan parhaita ratkaisuja asetettuihin haasteisiin, lisätään ymmärrystä haasteista ja vahvistetaan ihmisten omaa kykyä ja toimijuutta ongelmien ratkaisemiseksi.
- Haastekilpailuiden avulla voidaan houkuttaa uusia tahoja mukaan kehittämään ja ideoimaan.

Esimerkkejä toiminnasta ja luettavaa:

Itla: [Lapsuuden rakentajat](#)

SITRA: [Ratkaisu 100](#)

Pesäpuu ry: [Sijaishuollon haastekisa](#)

MITEN

- Haastekilpailuun nimetään ratkaistava yhteiskunnallinen haaste ja julkaistaan kutsu tiimeille osallistua ratkaisemaan haastetta.
- Haastekilpailun aikana järjestetään usein vapaaehtoisia sparraustyöpajoja, joihin voivat osallistua kaikki kilpailuun osallistumisesta kiinnostuneet. Työpajoissa on mahdollisuus kehittää omaa ratkaisua valituista näkökulmista käsin sekä työstää ratkaisua eteenpäin ennen oman ratkaisuehdotuksen jättämistä.
- Haastekilpailuissa on tärkeää valita kriteerit, joiden perusteella tuomaristo valitsee voittajat. Kriteerien tulee olla julkiset.
- Haastekilpailuissa voittajat valitsee itsenäinen tuomaristo, jonka toimintaa haastekilpailujen järjestäjät tukevat, mutta jonka jäsenet toimivat roolissaan puolueettomina aiheeseen ja alaan liittyvinä asiantuntijoina.
- Haastekilpailun palkintojen tulee olla riittävän motivoivia, jotta ihmiset ovat valmiita sitoutumaan prosessiin.

Dialogit

Dialogi on keskustelumenetelmä, jota voi käyttää erilaisissa ryhmissä ja organisaatioissa, ja joka sopii parhaiten 6-25 ihmiselle.

MIKSI?

- Dialogissa tähdätään aiheen, toisten ihmisten tai itsen parempaan ymmärtämiseen, mutta ei yksimielisyyteen tai nopeisiin ratkaisuihin.
- Parhaimmillaan dialogissa syntyy ennalta-arvaamattomia oivalluksia ja uutta ajattelua.

MITEN

- Keskustelulla on ohjaaja, joka pitää huolta keskustelun rakentavasta ja tasavertaisesta ilmapiiristä. Tukea keskusteluun saa esimerkiksi Erätauko-menetelmän Rakentavan keskustelun pelisäännöistä.
- Keskustelun osallistujilta ei tarvita asiantuntemusta tai aikaisempaa kokemusta. Moniäänisyys ja erilaiset tulokulmat ovat hyvän keskustelun edellytys.
- Keskusteluun on hyvä varata riittävästi aikaa. Esimerkiksi Erätauko-keskusteluun kannattaa varata jopa kolmisen tuntia.
- Dialogit kannattaa pitää erillään neuvottelusta tai päätöksentekohetkestä. Ne toimivat parhaiten niiden osana tai prosessin aluksi, kun on tarve ymmärtää paremmin esimerkiksi erilaisten ihmisten näkemyksiä, itse aihetta tai toimintaympäristöä.

Esimerkkejä toiminnasta ja luettavaa:

[Erätauko-menetelmä](#). 2023.

[Kokemusasiantuntijuutta pintaa syvemältä – Erätaukosarja](#). 2022. Lastensuojelun Keskusliitto & Pesäpuu ry.

Nuorten foorumit

Foorumit ovat päivän mittaisia vertaisten suunnittelemia ja ohjaamia matalan kynnyksen kehittämistyöpajoja.

MIKSI?

- Foorumeiden ideana on tarjota nuorille mahdollisuus osallistua matalalla kynnyksellä lastensuojelun kehittämis- ja vaikuttamistyöhön heitä motivoivalla tavalla yhdessä omanikäisten vertaisten kanssa.
- Foorumit tarjoavat vertaisuutta ja turvallisen ympäristön osallistua lastensuojelun kehittämiseen.

MITEN

- Nuoret itse suunnittelevat ja toteuttavat päivän sekä dokumentoivat ja arvioivat sen ammattilaisten tuella. Päivän työskentelytavat ja teemat sekä kysymykset rakennetaan yhdessä nuorten kanssa.
- Päivän aikana syvennyttään johonkin tiettyyn teemaan vaihtelevin työskentelytavoin. Käytetyt työskentelyt ovat ratkaisukeskeisiä ja turvallisia osallistujille. Työskentelyä valitessa huomioidaan, nuorten erilaiset taustat ja elämäntarinnallisuus, vaalien turvallisuutta teemojen käsittelyssä.
- Hyviä keinoja työskentelyyn ovat tarinan ulkoistaminen esim. skenaarioin, erilaiset ihme- tai unelmakysymykset tai toiminnallinen työskentely.
- Foorumit dokumentoidaan tarkasti ja niiden viestit julkaistaan esimerkiksi koostetussa raportissa, kuvina, multimediaesityksinä, kannanottoina tai blogikirjoituksina.
- Foorumit voivat olla itsenäisiä tilaisuuksia tai osa laajempaa kehittämisprosessia.

Esimerkkejä toiminnasta ja luettavaa:

Inkinen, H. (toim.) 2023, [Nuorten foorumi – Nuorilta nuorille suunnattu työskentelymalli vertaistuen ja vaikuttamisen välineenä](#). Opas järjestäjälle. Pesäpuu ry.
[Nuorten foorumi – Nuorilta nuorille suunnattu työskentelymalli vertaistuen ja vaikuttamisen välineenä](#). Innokylä.

Jalkautuminen sijaishuoltoyksikköön

Jalkautuessaan työntekijät voivat kokemusasiantuntijoiden kanssa vierailta sijaishuoltoyksiköissä joko kerran tai prosessimaisesti muutamia kertoja.

MIKSI?

- Osalla sijaishuoltopaikassa asuvilla nuorilla voi olla haasteita lähteä asuinympäristönsä ulkopuolella tapahtuvaan toimintaan mukaan, jolloin toiminta tulee nuorten luo.
- Jalkautumalla lastensuojeluyksiköihin pystytään tarjoamaan vertaisuutta ja osallisuutta sekä mahdollistamaan lastensuojelun kehittäminen nuorille tutussa asuinympäristössä ja yhteisössä.

MITEN

- Toiminnan tavoitteiden läpikäynti yhdessä toimintaan osallistuvien nuorten sekä heitä hoitavien aikuisten kanssa on perusedellytys sille, että osallistujat motivoituvat ja sitoutuvat toimintaan.
- On hyvä huomioida, että osallistuvien nuorten jaksaminen ja vointi voi vaihdella yksittäisen tapaamisen sekä pidemmän ajan sisällä. Sen sanoittaminen ääneen on tärkeää, jottei nuori koe epäonnistuneensa, jos joskus jääkin sovitusta toiminnasta pois tai keskeyttää osallistumisen.
- Yksikön aikuisten sekä nuorten kanssa tulee sopia yhteisistä pelisäännöistä, jotka turvaavat toiminnan sujuvuutta sekä toteutumista eettisesti oikein.
- Toiminnan sisällön ja tavoitteiden, aikataulujen sekä käytännön järjestelyiden sopiminen yhdessä yksikön aikuisten kanssa jo ennen toiminnan alkua on tärkeää.

Esimerkkejä toiminnasta ja luettavaa:

Kaijanen, M., Liukkonen, J., Nokireki, K. & Westlund, O., 2022, [Nuorten osallisuus ja kokemusasiantuntijuus lastensuojelussa ennen, nyt ja tulevaisuudessa](#): UP2US-hankkeen loppuraportti.

Vaikuttamiskirjoitukset

Kutsutaan lastensuojelusta kokemusta omaavia mukaan kirjoittamisprosessiin, joka voi olla vapaamuotoisempi tai ohjattu, ja josta tuloksena on julkaistu vaikuttamistuotos.

MIKSI?

- Puhuminen ja keskustelu ei ole kaikille meistä luonnollisin tapa osallistua lastensuojelun kehittämis- ja vaikuttamistyöhön.
- Kirjoittaminen on yksi keino käsitellä lastensuojelun herättämiä tunteita ja ajatuksia, sekä mahdollisuus varmistua siitä, että oma mielipide, kokemus tai näkemys tulee näkyviin juuri omin sanoin.

MITEN

- Kirjoittaminen ja piirtäminen on yksi toimiva tapa osallistua kehittämis- ja vaikuttamistyöhön, myös lapsille.
- Kohderyhmälle valmistellaan kirjoittamiskutsu, jossa näkyy miksi, mihin ja miten kirjoituksia kerätään sekä kenen toimesta. Lisäksi kerrotaan missä julkaistaan ja mihin julkaisua levittämällä pyritään vaikuttamaan.
- Kirjoittamista voidaan tukea esimerkiksi järjestämällä työpajoja, joissa kirjoittajat voida käydä läpi kokemuksiaan kirjallisterapeuttisinkin menetelmin. Osa kirjoittajista voi toivoa, että heidän kirjoituksiaan kommentoidaan ja pohditaan yhdessä heidän kanssaan.
- Kirjoituksia voidaan kerätä esimerkiksi verkkolomakkeiden kautta, postitse tai sähköpostilla.

Esimerkkejä toiminnasta ja luettavaa:

Hirvonen, E., Hurskainen, J. & Hurskainen, J. 2019. [Minä jaksan tämän päivän: Tarinoita lastensuojelusta](#). Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Kaijanen, M., Koskenkorva, M. & Westlund, O. 2020. [101 kirjettä](#). Pesäpuu ry.

Kalliola, S. & Paaso, S. 2021. [Lasten oma vaikuttamiskampanja: "Että olisi mahdollisimman hyvä olla lapsien"](#). Pesäpuu ry.

Lapsikeskeinen palvelumuotoilu

Lapsikeskeinen palvelumuotoilu yhdistää palvelumuotoilun menetelmät, lapsen oikeudet ja lapsikeskeisyyden. Lapsikeskeisen palvelumuotoilun taustalla vaikuttaa myönteisen tunnistamisen näkökulma.

MIKSI?

- Lasten tarpeiden ja näkökulman ymmärtäminen vaatii tahtoa ja taitoa pysähtyä lasten ajatusten ja toiminnan ääreen avoimin mielin.
- Ottamalla lapset mukaan, voidaan kehittää parempia palveluita, sekä tarjota lapselle samalla kokemuksen siitä, että hänen mielipiteellään on merkitystä ja hän voi vaikuttaa asioihin.

MITEN

- Myönteisessä tunnistamisessa keskitytään kohtaamaan lapset tässä ja nyt – aktiivisina, vaikuttavina ja kehittyvinä toimijoina arjen yhteisöissään. Huomio kiinnitetään tietoisesti lapsen monenlaisiin vahvuuksiin ja erilaisiin onnistumisiin.
- Lapsikeskeisessä palvelumuotoilussa lapsi nähdään tasavertaisena ja aktiivisena toimijana. Lapsikeskeisyydellä tarkoitetaan sitä, että lapsi ja lapsen näkökulma huomioidaan prosessin joka vaiheessa.
- Lapsikeskeisessä palvelumuotoilussa lapset osallistuvat prosessiin tuottamalla tietoa, kehittämällä ratkaisuideoita ja antamalla palautetta.
- Aikuisen tulee huomioida lapsen oikeudet prosessin joka vaiheessa ja varmistaa, että lasta ei syrjitä ja että lapsi saa riittävästi tietoa ymmärtääkseen, mistä on kyse.
- Palvelumuotoilun prosessin kesto vaihtelee ja riippuu muun muassa siitä, tehdäänkö kehittämistä osana perustyötä vai projektimaisesti.

Esimerkkejä toiminnasta ja luettavaa:

Kalliomeri, R., Mettinen, K., Ohlsson, A., Soini, S., Tulensalo, H. & Savola, I. 2020. [Lapsikeskeinen palvelumuotoilu](#). Pelastakaa Lapset.

Lasten kanssa kehittämisen menetelmiä

Valikoima erilaisia toiminnallisia tapoja kehittää yhdessä erityisesti alakouluikäisten ja sitä nuorempien lasten kanssa.

MIKSI?

- Lapsilla on oikeus osallistua ja ilmaista itseään ikätasolleen sopivin tavoin.
- Lasten kanssa kehittämisessä tärkeää on se, että toiminta on lapselle mieleistä, mutta myös se, että lasten mielipiteet dokumentoidaan ja otetaan todesta.

MITEN

- Valokuvaten: Valokuvaus on osoittautunut lapsille sopivaksi ja mieleiseksi ilmaisutavaksi. Siihen ei tarvita sanoja ja ihan pienetkin lapset osaavat kuvata. Kuvaustehtäviä voidaan tehdä lapsen kanssa viiden eri teeman kokonaisuutena tai yksittäin. Kuvaamiseen, rakenteluun ja kuvista jutteluun on hyvä varata riittävästi aikaa.
- Askarrellen tai rakentamalla: Lasten kanssa voidaan tarkastella lastensuojeluun liittyvää tematiikkaa askartelun tai rakentelun kautta. Rakentelussa voi hyödyntää myös esimerkiksi legoja, jos haluaa välttää sotkua. Lapsia voi pyytää rakentamaan yhdessä esimerkiksi erilaisia auttamiskoneita tai lapsille hyviä koteja.
- Ulkoistamalla: Esimerkiksi lasten kanssa kehittämisessä voidaan käyttää käsinukkeja tai muuta hahmoa, joille on luotu lasten kanssa sopiva vertaistarina. Kehittämistyössä lasten tehtävänä on auttaa hahmoa erilaisissa tutkittamissa tilanteissa.

Esimerkkejä toiminnasta ja luettavaa:

Louhivaara, L., Paaso, S. ja Piironen, H. 2020. [On kiva kuvata – Valokuvaustehtäviä lapsille](#). Pesäpuu.

Vario, P. ja Huusko, R. 2021. [Dokumentointi lasten kanssa tehtävässä kehittämis- ja vaikuttamistyössä](#). Pesäpuu.

Vario, P. 2014. ["Lastensuojelussa on kyse siitä, että lapsilla on hyvä olla": Kokemusasiantuntijalapsen hyvinvointia ja lastensuojelua tutkimassa](#). Jyväskylä: Pesäpuu.

Paaso, S. & Vario, P. 2020. [Kirahvit – Kurkistuksia pienten lasten kanssa tehtävään lastensuojelun kehittämistyöhön](#). Pesäpuu ry.

SOILA

SOSIAALISET INNOVAATIOT
LASTENSUOJELUSSA

Euroopan unionin
osarahoittama

SOILA-koordinaatiohanke

LASTENSUOJELUN
KESKUSLIITTO

